

MASARYKOVA UNIVERZITA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Obor Mezinárodní vztahy

Francouzská dekolonizace a její vliv na

francouzsko-alžírské vztahy

Bakalářská práce

Jan Štangl

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petr Vilímek Ph.D.

UČO: 260928

Obor: Mezinárodní vztahy, Evropská studia

Imatrikulační ročník: 2007

Brno, 2010

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně za použití uvedené literatury.

.....

Rád bych na tomto místě poděkoval panu doktoru Petru Vilímkovi za cenné rady při tvorbě mé bakalářské práce, a také panu velvyslanci Pavlu Kluckému a všem pracovníkům Velvyslanectví České republiky v Alžíru za informace a náměty, kterých se mi dostalo během stáže na tomto zastupitelském úřadu.

1 Obsah

2 ÚVOD	5
3 VZNIK FRANCOUZSKÝCH KOLONIÍ	7
3.1 VZNIK FRANCOUZSKÉ KOLONIE NA ÚZEMÍ ALŽÍRSKA.....	7
3.2 SYSTÉM KOLONIÁLNÍHO PANSTVÍ V ALŽÍRSKU	8
4 ZÁNIK FRANCOUZSKÉ KOLONIE ALŽÍRSKO.....	10
4.1 SITUACE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	11
4.2 POČÁTKY BOJE ALŽÍŘANŮ ZA NEZÁVISLOST	12
4.3 PRŮBĚH VÁLKY V ALŽÍRSKU	13
4.3.1 Roky 1954-1958	13
4.3.2 Roky 1958-1962	14
5 RANÉ VZTAHY MEZI FRANCIÍ A ALŽÍRSKEM.....	17
5.1 EVIANSKÉ SMLOUVY, KDO VLASTNĚ VYHRÁL?	17
5.1.1 Politické a ekonomické aspekty dohod.....	17
5.1.2 Vojenské aspekty dohod	18
5.1.3 Důsledky smlouvy.....	19
5.2 OD NEZÁVISLOSTI DO 90. LET	20
5.2.1 Zahraně-politická orientace Alžírsko po získání nezávislosti.....	22
6 VZTAHY FRANCIE A ALŽÍRSKA PO KONCI STUDENÉ VÁLKY	27
6.1 BARCELONSKÝ PROCES	28
6.1.1 Vznik Barcelonského procesu.....	28
6.1.2 Pilíře Barcelonského procesu	29
6.1.3 Alžírsko v rámci Barcelonského procesu	31
6.2 BILATERÁLNÍ VZTAHY FRANCIE A ALŽÍRSKA.....	33
7 ZÁVĚR.....	38
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:.....	41
8.1 PRIMÁRNÍ LITERATURA.....	41
8.2 SEKUNDÁRNÍ LITERATURA	41

2 Úvod

Francie měla po téměř celou dobu své existence velký vliv na dění v Evropě i ve světě. Z velké části se o to zasloužilo i rozlehlé koloniální území, kterým disponovala. Byla období, kdy Francie velmi úspěšně konkurovala vlivu Velké Británie. To podporovalo nejen její mocenskou politiku, ale kolonialismus měl také značný dopad na ekonomickou situaci země.

V předkládané bakalářské práci se pokusím analyzovat průběh dekolonizace Alžírsko. Následně se zaměřím na dopady této události na vývoj vzájemných vztahů těchto dvou samostatných států.

Úkolem práce je analyzovat vliv násilné dekolonizace Alžírsko na vztahy s Francií. Pomocí empiricko-analytického přístupu hodlám verifikovat svou stěžejní hypotézu, která zní: Násilný průběh dekolonizace Alžírsko měl dlouhodobý negativní dopad na vývoj vzájemných vztahů mezi Francií a samostatným Alžírskem. Jedná se spíše o práci deskriptivního charakteru s následným rozborem zjištěných faktů. Za tímto účelem budu zkoumat akademické práce týkající se historie obou zemí, průběhu konfliktu, ale také novinové články, či projevy státníků, které vystihují stav vzájemných vztahů a případně i smlouvy, které tyto vztahy upravovaly.

Nejprve však bude nutné pohovořit o samotném vzniku francouzských kolonií, jejich fungování a také postavení vůči mateřské zemi, popřípadě o jejich vlivu na francouzskou domácí politiku.

Alžírsko mělo ve francouzském koloniálním systému velmi významné postavení, což mohlo být způsobeno velkým počtem Francouzů, kteří v oblasti žili. Pro pochopení, proč byla dekolonizace tak násilná, že přerostla až ve válku, je nutné se podívat právě na pozici Alžírsko v rámci koloniálního panství Francie. Zde je možné najít mnohé příčiny Alžírského konfliktu.

Další kapitoly se zaměří na vztahy mezi oběma zeměmi poté, co Alžírsko získalo nezávislost. Nejprve popíši rané vztahy a spolupráci. Země jako Alžírsko si i přes hluboko zakořeněnou nevraživost vůči „francouzským dobyvatelům“ nemohla dovolit úplné odtržení od své mateřské země. Důvodem toho byla velká provázanost ekonomik a do značné míry také závislost Alžírsko na francouzské pomoci. Většina alžírských elit navíc získala

vysokoškolské vzdělání právě ve Francii a měla k ní tudíž blíže, než k jiným velkým zemím světa. Snad pouze Egypt mohl Francii v některých ohledech nahradit a tím narušit tuto propojenost.

Pozornost bude věnována také období, kdy se Alžírsko, spíše než směrem k Francii, orientovalo na SSSR. Tím se do jisté míry komplikovala a zaplétala studená válka, neboť pozice Alžírka by v případě jeho absolutního ovládnutí Sovětským svazem znamenala velkou strategickou výhodu oproti západoevropským zemím.

Závěr práce se zaměří na vývoj francouzsko-alžírských vztahů po pádu železné opony. Zřejmě nejdůležitější událostí tohoto období je Barcelonský proces a následné vytvoření Eurostředomořské unie, která je z velké části iniciativou Francie a Alžírsko se této spolupráce aktivně účastní. Práce neopomene prozkoumat ani bilaterální vztahy obou zemí, které do jisté míry také ovlivňovaly i Barcelonský proces.

3 Vznik francouzských kolonií

Francouzské koloniální snažení začíná s rozvojem objevných výprav. Prvním cílem Francouzů byla Severní Amerika a poté Asie. Afrika byla v té době jen obtížně získatelná, neboť její území ovládala Osmanská říše. Podmínky pro ovládnutí tohoto regionu nastaly až v 18. a 19. století, kdy se z Osmanské říše stal onen „nemocný muž na Bosporu“.

Po Velké francouzské revoluci a s nástupem Napoleona Bonaparta do funkce konzula se pozornost zahraniční politiky zaměřila na možnou koloniální expanzi na sever Afriky. Hlavním cílem se stal Egypt. Francouzský ministr zahraničí Charles Maurice de Talleyrand žádal o jeho přiznání pod francouzský vliv. „Šlo zjevně o to, aby se tudy znovu otevřela cesta do Indie a ke spojenci Tipú Sultánovi, který se v roce 1784 stal maisúrským vládcem.“¹ Francii se však Egypt získat nepodařilo a nakonec ho kolonizovala Velká Británie.

Francie se poté v Africe vydala směrem na západ a snažila se ovládnout území na západ od Egypta. Důvodem bylo zejména to, že se v této oblasti podařilo objevit masivní naleziště zlata a diamantů. Právě proto musela Francie i o toto území soupeřit s jinými evropskými státy. Opět se utkala s Brity, navíc se zde prosazovali ještě Portugalci, Němci a částečně též Španělé.²

3.1 Vznik francouzské kolonie na území Alžírsko

Největším přelomem při vytváření francouzského koloniálního panství se stalo převedení Alžírsko pod správu Francie, poté co předtím po několik set let náleželo Osmanské říši

Koncem 18. století si Francie uvědomila, že by slabosti Osmanské říše mohla využít a získat pod svou správu Alžírsko. To mělo strategický potenciál, hlavně díky nerostnému bohatství, především zlata a mědi³. Zájem o Alžírsko byl ve Francii prezentován také jako řešení domácích problémů, kterým

¹ Ferro, M. Dějiny kolonizací : Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století. str. 92

² Tamtéž, str. 93

³ Haywood, J. *Atlas světových dějin*. str. 193

Francie na přelomu století čelila (zejména jako odvrácení pozornosti od nestability režimu 3. republiky). Záminku k akci dostali Francouzi 29. dubna 1827, kdy „alžírský dey⁴ Husajn udeřil francouzského konzula Pierra Devala do obličeje plácačkou na mouchy. Tato inzultace reprezentanta Francie v oblasti odstartovala krizi ve vztazích mezi oběma zeměmi. Toto klopýtnutí využila Francie k zahájení svého koloniálního podniku.“⁵ Invaze byla provedena v roce 1830 a již během necelého měsíce se území Alžírsko dostalo pod nadvládu Francie.

Roku 1847 bylo Alžírsko ustaveno vojenskou kolonií a jeho hlavou se stal generální guvernér, který měl exekutivní i vojenskou moc prakticky ve svých rukou.⁶ Alžírské obyvatelstvo nikdy nepřijalo svou poddanost francouzské vládě a po celou dobu existence koloniálního zřízení považovalo Francouze za okupanty a vztah k nim byl velice komplikovaný a ne příliš přátelský.⁷

3.2 Systém koloniálního panství v Alžírsku

Aby bylo možné objektivně prozkoumat příčiny tak krvavého konfliktu, který doprovázel proces získávání nezávislosti Alžírsko na Francii, je nutné se nejprve alespoň v krátkosti zmínit o tom, jak vypadal systém, jehož prostřednictvím Francie Alžírsko ovládala a spravovala.

Na území Alžírsko byla zřízena tzv. vojenská kolonie. Tento pojem v sobě skrývá jisté prvky, které ho od běžného koloniálního zřízení odlišovaly. Správcem Alžírka byl vždy velitel francouzské armády v oblasti, avšak po stabilizaci většiny území byla země na konci 19. století předána pod civilní kontrolu. Na rozdíl od většiny zámořských území Francie se Alžírsko nedostalo pod správu ministerstva kolonií, ale přímo pod ministerstvo vnitra,

⁴ Dey je označení pro správce oblastí Osmanské říše, jejíž součástí bylo do 19. století i Alžírsko.

⁵ Abun-Nasr, J. M. *A History of the Maghrib in the Islamic Period*. online text. str. 249

⁶ France's African Empire. Current Events. 2005. (online text) str. 2

⁷ Abd al-Kádir – tento muslimský myslitel dlouhou dobu odmítal podrobení Alžírsko a vedl skupinu, která proti Francouzům vytrvale bojovala. Několikrát takticky s Francií podepsal příměří, ale vždy pouze jen na dobu, než se mu opět podařilo mobilizovat jednotky. Konečnou kapitulaci byl donucen podepsat v roce 1847, kdy již nebyl schopen odolávat stále větší francouzské přesile a jejich odvetné akce byly čím dál krutější. Kolektiv autorů: *L'Univers : ou Histoire et Description de tous les peuples, de leurs religions, moeurs, coutumes etc.* str. 28–32

což poukazuje na jeho velkou důležitost v tehdejší francouzském politickém systému. Čím lze význam Alžírka vysvětlit?

Prvním důvodem byla samotná poloha Alžírka. Nachází se velmi blízko Francie a mohlo se tedy stát důležitým cílem francouzských obchodníků, kteří zde hodlali podnikat. Lákala je zejména možnost najmout původní obyvatele jako levnou pracovní sílu.

Proto je nepřesné označovat francouzské kolonie jako nevýhodné. Ano, na rozdíl od britských kolonií neznamenal kolonie pro Francii nijak velký výnos do státní kasy, ale soukromý sektor z nich velmi prosperoval. „Vezmeme-li v úvahu protekcionismus, jaký vládl v těchto „departmentech“, a skutečnost, že tím bylo Alžírsko udržováno v předindustriálním stavu, měl zde kapitál vkládaný do průmyslu ve Francii jistotu bezpečného odbytiště.“⁸

Dalším důvodem, kvůli kterému mělo Alžírsko významné postavení mezi ostatními koloniemi, byl fakt, že se na jeho území v průběhu času stěhovalo velké množství bílých francouzských obyvatel. Alžírsko se postupně stalo plnohodnotnou součástí francouzského politického systému a jeho zástupci byli voleni do parlamentu. Ovšem volební právo bylo přiznáno pouze Francouzům. Těm místní obyvatelstvo brzy začalo říkat *pieds noirs*⁹. Původní obyvatelé Alžírka o své volební právo dlouho bojovali, neboť si v takovéto situaci připadali jako neplnoprávní obyvatelé Francie. K radikálnějším změnám v postavení Alžířanů došlo až po druhé světové válce ve spojitosti s rostoucí touhou po nezávislosti, kdy jim bylo přiznáno volební právo (ačkoliv ne rovné, protože *pieds noirs* měli hlas s větší vahou) a alespoň část vzdělaných obyvatel dostala příležitost získat plné francouzské občanství.

⁸ Ferro M. *Dějiny kolonizací : Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století.* str. 98

⁹ Toto označení se z francouzštiny dá přeložit jako černé nohy. Tím místní obyvatelé poukazovali na skutečnost, že bílí Francouzi nosili boty, zatímco Alžířané chodili bosí.

4 Zánik francouzské kolonie Alžírsko

V předchozí kapitole bylo soužití Alžířanů a Francouzů označeno za velmi problematické a byly představeny důvody, které spory způsobovaly. Postupem doby, kdy nedošlo k téměř žádným změnám postavení Alžířanů nejen v politickém životě Francie, ale i samotného Alžírsko, se začalo ukazovat, že tento systém je nadále neudržitelný. A pokud má Alžírsko zůstat součástí Francie, tak bude nutné ho značně změnit.

Hned na začátek kapitoly je třeba říci, že Francie vhodný okamžik pro tyto změny propásla, což potvrzují i události dalších let. Ovšem kdy ten vhodný moment na změny vůbec nastal? Dalo by se říci, že celé 19. století bylo vhodným okamžikem. Tedy minimálně z pohledu Alžírsko a jeho obyvatel. Jednalo se o etnikum, které neprojevovalo nějaké silnější národní sebeuvědomění. Prakticky jediným prvkem jejich sounáležitosti byla víra. Toto období mohlo být příhodné na provedení změn, které by celému problému vzniklému ve 20. století zabránily. „Také v Alžírsku vytvořil francouzský civilizační vliv základy politického života a posléze inspiroval i vznik vnitřně diferenciovaného nacionálního hnutí.“¹⁰

Je ale také nutné vzít v potaz francouzskou zahraniční politiku. Režim 3. republiky byl velmi nestálý a měl dost problémů s tím, aby se udržel. Pokud by ke změnám došlo, je pravděpodobné, že by to pobouřilo Francouze, kteří v Alžírsku měli své obchodní zájmy, nemluvě již o *pieds noirs*. Ti by tak ztratili své výhodné postavení ve společnosti.

Navíc zde byl i tlak, který Francie cítila vzhledem k jejímu upadajícímu postavení v Evropě. Nastupovaly nové velmoci, jako Rusko, Itálie a také Prusko, později Německo. V případě, že by Francie na změny přistoupila, mohly by to vnímat jako slabost, nehledě na to, že by to mohlo ohrozit i jejich vlastní koloniální panství.

Zřejmě poslední možnost na reformy, které by alespoň částečně zlepšily pozici Alžířanů ve Francii, se naskytlá po 1. světové válce. Ta viditelně poukázala na oslabení Francie. Francie se však nemusela obávat ostatních evropských zemí, zejména těch poražených, neboť ty by se jen stěží zmohly

¹⁰ Nálevka, V. *Světová politika ve 20. století*. str. 156

na nějakou formu odporu. Francie však měla i v této době jiné starosti. Válka velmi ublížila jejímu hospodářství, které bylo nutné opět nastartovat. Navíc Francie společně s Velkou Británií získala na úkor Německa některé jeho kolonie, tudíž se soustředila na jejich ovládnutí. V této době zřejmě Francie promeškala svou poslední šanci na zlepšení postavení Alžíránů, a tím i možnost udržet Alžírsko francouzské. Vzhledem k tomu, že k reformám nedošlo, začalo se probouzet národní cítění Alžíránů. Například Ferhát Abbás, což byl lékárník z města Sétif, vytvořil hnutí, které během 30. let 20. století nabývalo na popularitě a proklamovalo alžírské nacionalistické tendence.¹¹

4.1 Situace po druhé světové válce

Druhá světová válka znamenala pro Francii katastrofu. Ačkoliv se jí podařilo vyjednat si pozici vítězné země, ekonomicky byla naprosto zruinovaná. Dvakrát přes její území prošla válečná fronta, která prakticky zničila veškerý průmysl. Francie byla v troskách a je zřejmé, že bez tak velké pomoci ze strany Spojených států amerických, jakou poskytoval Marshallův plán, by trvalo velmi dlouho, než by se jí podařilo tyto škody alespoň částečně odstranit.

Válka však Francii nepřinesla pouze ekonomické problémy. Asi největší ránu v dějinách utrpěla její prestiž. Rychlá porážka, kterou Francii na počátku války zasadilo Německo, znamenala velký pád důvěry v tuto zemi jako silného hráče na evropském kontinentu. Toto velmi silně vnímaly i kolonie a důvěra ve Francii se mezi jejich obyvateli značně snižovala.

Druhá světová válka se nevyhnula ani Alžírsku. Na území prakticky celé severní Afriky docházelo k těžkým bojům, které znamenaly obrovské ztráty na jeho obyvatelstvu. Na počátku války se mnoho *pieds noirs* přidalo na stranu Vichistického režimu a změnu přinesla až invaze spojeneckých vojsk do severní Afriky. Velkým znakem slabosti Francie byl fakt, že jednotky v této oblasti byly pod velením Britů, či později též Američanů. Období těsně po válce tak poznamenalo velké rozčarování zejména na straně Arabů.¹² V té době se také začíná formovat jednotnější představa alžírského národa, napětí

¹¹ Nálevka, V. *Světová politika ve 20. století*. str. 156

¹² Kersaudy, F. *De Gaulle a Churchill*. str. 140

v zemi stoupá a Francie se v očích Alžířanů stává více a více nenáviděnou. Tato situace dále eskalovala a v roce 1945 vyvrcholila ozbrojeným povstáním¹³. Dne 8. května došlo k útoku na francouzské osadníky. Během této akce padlo přes 100 Francouzů. Odvetná akce si vyžádala přibližně 10 tisíc mrtvých Alžířanů. Francii se tedy tuto vzpouru podařilo potlačit, ale pouze za cenu krveprolití, což mělo za důsledek, že i ti Alžířané, kteří byli ochotní do té doby s Francií spolupracovat, se k ní otočili zády.

Paradoxem je, že v tuto chvíli, kdy bylo již zřejmé, že Alžířané odmítají Francii jako svou mateřskou zemi, došlo k reformám, po kterých Arabové volali téměř celé 19. století. Ústavou z roku 1947 bylo zavedeno všeobecné volební právo, i když ne rovné. Byl zaveden kuriový systém, a tím se zajistilo, že hlas *pieds noirs* měl stále větší váhu.¹⁴ Ovšem situace byla vyhrocená ještě v době, kdy zuřila druhá světová válka. Roku 1943 vzniklo Hnutí za vítězství demokratických hodnot (*Le mouvement pour le triomphe des libertés démocratiques*), které požadovalo vnitřní autonomii, ústavu, vládu a federaci s Francií¹⁵. Právě jeho radikální část zorganizovala povstání z roku 1945.

4.2 Počátky boje Alžířanů za nezávislost

Poté, co bylo hnutí za vítězství demokratických hodnot zakázáno, se vytvořilo několik dalších organizací, které byly více, či méně radikální. Všechny však měly společný cíl, zbavit Alžírsko francouzské nadvlády a vytvořit nezávislý stát. Jednou z nich byl i Demokratický svaz Alžírského manifestu. Jeho hlavní představitel Ferhat Abbas se v programu odvolával nejen na Manifest alžírského lidu¹⁶, ale také právě na Hnutí za vítězství demokratických hodnot, neboť podle něho se toto hnutí mohlo a mělo stát zdrojem, který by zajistil pochopení pro alžírskou věc v Evropě.¹⁷

¹³ Plechanovová, B., Fidler, J. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941-1995*. str. 184

¹⁴ Tamtéž, str. 184

¹⁵ Nálevka V. *Světová politika ve 20. století*. str. 157

¹⁶ Jedná se o dokument, ve kterém Abbás požadoval vytvoření svobodného a demokratického státu. Uvedena je i nutnost vytvoření parlamentního shromáždění, které by bylo voleno na základě rovných voleb. Beránek, Z. *Alžírsko*. str. 37

¹⁷ Tamtéž, str. 157

Všechna hnutí, která vznikla, byla ovšem v roce 1954 zastíněna vytvořením Fronty národního osvobození¹⁸ (dále již jen FLN). A právě i rok jejího vzniku bychom mohli považovat za začátek války v Alžírsku. Jednalo se o velmi radikální hnutí, ve kterém se sdružilo mnoho tváří ostatních organizací bojujících za nezávislost.¹⁹

4.3 Průběh války v Alžírsku

Vzhledem k délce trvání konfliktu na území Alžírsku, který provázal konec koloniálního systému v této oblasti, je vhodné si toto období rozdělit na dvě části, a to na dvě čtyřleté periody. Důvodem k tomuto oddělení je právě rok 1958, kdy nastává v celém konfliktu zvrát. Ten je způsoben hlavně radikální změnou na straně francouzské politické reprezentace, tedy zvolením Charlese de Gaulla prezidentem.

4.3.1 Roky 1954–1958

Od založení FLN se situace v Alžírsku nadále radikalizovala a mnozí pieds noirs volali po zásahu francouzské vlády. Ta se ovšem problémy Alžírsku zabývala jen okrajově, neboť pařížské elity se domnívaly, že reformy, které byly uskutečněny v roce 1947, jsou dostačující a další vlna násilí, podobná té z roku 1945 nehrozí. Ani samotní pieds noirs však nebyli jednotní ve svém názoru na řešení situace. Komunisté se podobně jako centrum domnívali, že provedené reformy jsou dostačující a liberálové viděli jedinou možnost k uklidnění v provedení kroků, vedoucích ke zrovnoprávnění alžírského obyvatelstva a požadovali, aby všem alžířanům bylo přiznáno plné francouzské občanství.²⁰

V roce 1956 přestala FLN spolupracovat s ostatními organizacemi, které se národnostními otázkami Alžířanů zabývaly. „Zdá se, že radikální složky FLN zcela záměrně vyřadily z politického a vojenského zápasu

¹⁸ Abun-Nasr J. M. *A History of the Maghrib in the Islamic Period* str. 342–46

¹⁹ Fronta národního osvobození...alžírská politická strana, jež 1. 11. 1954 stanula v čele všech domácích a zahraničních proudů odporu proti setrvání Alžírsku ve svazku s Francií v podobě zámořského departmentu a zahájila povstání. Jejím cílem bylo vybudování suverénního alžírského státu na demokratických, sociálních a islámských základech. Horne, A. *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962*. str. 95

²⁰ History of Algeria, www.historyworld.net (online text)

umírněné představitele zahraničního zastoupení.²¹ Tím se zavřela poslední cesta k jednání a možnému klidnému vyřešení sporů. Avšak ani tento fakt nebyl pro francouzské politiky dostatečným varováním a otázkám Alžírska věnovali i nadále jen malou pozornost. Přesto však i nadále pokračovaly vojenské akce v severní Africe. Zřejmě největší akcí byla známá bitva o Alžír, která proběhla v roce 1957. Během ní francouzské jednotky dostaly pod kontrolu většinu hlavního města a podařilo se jim zabít mnoho velitelů FLN.²²

Avšak odpor Alžířanů nebyl v žádném případě zlomen. Dne 9. května 1958 došlo k útoku FLN na francouzské vězně. Atentát vyburcoval Alžířany a během dalších čtyř dnů vypuklo povstání proti úřadům²³. Tyto události již francouzské politiky rozhýbaly a ti se pokusili podniknout kroky k zažehnutí celé krize. Byl zřízen Výbor pro veřejné blaho²⁴, který měl za úkol zajistit potlačení vzpoury. Problémem při možném řešení krize byl také fakt, že francouzská armáda jen nerada následovala rozhodnutí vlády a snažila se být na ní co nejvíce nezávislá. Velmi také pokulhávala samotná komunikace mezi vrcholnými důstojníky armády a vládními politiky.²⁵

Výbor pro veřejné blaho nebyl úspěšný ve své snaze zažehnat krizi a celý konflikt hrozil přerůst v občanskou válku. Ta se mohla přenést i na území kontinentální Francie, neboť nespokojenost rostla i mezi armádními důstojníky, kteří sloužili v Alžírsku. Cítili, že vláda není schopná řešit situaci, a proto někteří z nich začali připravovat možný převrat a převzetí moci ve Francii armádou. Jako první krok a zároveň varování obsadili někteří radikálnější důstojníci v květnu 1958 Korsiku a hrozili vládě invazí do Paříže. Jejich hlavním požadavkem bylo, aby se moci chopil generál de Gaulle.²⁶

4.3.2 Roky 1958-1962

Během let 1957 a 58 jmenoval tehdejší prezident René Coty postupně dva premiéry, než si uvědomil, že touto cestou by se Francie opravdu vydala jen směrem k občanské válce. Proto v červnu 1958 přijal naléhání armádních představitelů a premiérem jmenoval hrdinu druhé světové války Charlese de

²¹ Nálevka V. *Světová politika ve 20. století*. str. 158

²² Horne, A. *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962*. str. 183

²³ *History of Algeria*, www.historyworld.net (online text)

²⁴ Takovýto orgán byl vytvořen poprvé od Velké francouzské revoluce, kdy měl za úkol stabilizovat zemi a řídit reformy.

²⁵ Plechanovová B, Fidler J. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941–1995*, str. 185

Gaulla. Ten měl, díky faktu, že byl bývalým vysokým vojenským představitelem, být schopný „zkrotit armádu“ a donutit ji poslouchat nařízení vlády a tím zajistit brzké řešení konfliktu v Alžírsku. Zajímavý byl i sám postoj de Gaulla vůči hnutí, které se ho snažilo dosadit no funkce premiéra. On sám prý nikdy hnutí přímo nepodporoval, ale „nehnul ani prstem“ aby ho nějak zastavil. Jediný okamžik, kdy žádal armádní špičky o umírnění situace, byl ten, kdy hnutí začalo otevřeně vyhrožovat vojenským převratem ve Francii.²⁷

Nutno podotknout, že krize v Alžírsku byla oním pověstným posledním hřebíčkem do rakve politického systému francouzské čtvrté republiky.²⁸ Po neúspěších v Indočíně a Suezské krizi se již situace stala neúnosnou a de Gaullova vláda vytvořila návrh nové ústavy. Ta Francii přeměnila na poloprezidentský systém a první hlavou tohoto nového uspořádání se stal právě Charles de Gaulle, který byl v prosinci 1958 zvolen prezidentem.²⁹

Velmi prozíravé bylo od de Gaulla, že se před svým uvedením do úřadu premiéra o konkrétním způsobu řešení konfliktu příliš nezmiňoval. Důvodem bylo, že veřejné mínění, stejně jako pozice francouzských politických elit, se stalo velmi polarizovaným.³⁰ Do té doby nemyslitelné odtržení Alžírka se pomalu začalo dostávat do veřejné diskuse a postupně si Francouzi začali připouštět, že oběti, které s sebou konflikty přináší, jsou příliš velké na to, aby stálo za to dál o Alžírsko bojovat. To vyústilo až do té podoby, že jediní, kdo chtěli, aby Alžírsko setrvalo nedělitelnou součástí Francie, byli piers noirs a důstojníci francouzské armády, kteří v Alžírsku sloužili. Je zajímavé, že právě tito důstojníci dosadili de Gaulla k moci, neboť věřili, že on odtržení Alžírka nikdy nedopustí. Následný vývoj však ukázal, jak moc se mýlili.

Byla zahájena tajná jednání s FLN. Na těchto setkáních se připravoval program oficiálních vyjednávání, jež se odehrála ve dvou kolech (červen 1960 a květen-srpen 1961). Informace o jednáních pobouřila piers noirs a armádu, která tak ztratila důvěru v de Gaulla. Některé její špičky v Alžírsku dokonce začaly připravovat vzpuru a vojenský převrat ve Francii. Byla vytvořena

²⁶ Horne, A. *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962*. str. 274

²⁷ Ferro, M. *Dějiny Francie*. str. 349

²⁸ Beránek, Z. *Alžírsko* str. 83

²⁹ Ferro, M. *Dějiny Francie*. str. 351

³⁰ Nálevka, V. *Světová politika ve 20. století* str. 160

Organizace tajné armády (OAS), která se snažila udržet koloniální režim i nadále.³¹

Francie si představovala budoucí statut Alžírsku, jakožto autonomní oblast s vlastní vládou a vlastními úřady, avšak v rámci francouzské koloniální říše.³² Proto mohou být tato jednání z pohledu Francie označena jako neúspěch, kde se naplno ukázalo, že Francie již natrvalo ztratí přístup k nerostnému bohatství oblasti. Minimálně tedy v té podobě, jako doposud. Poslední jednání, která proběhla ve švýcarském městě Evian, se již nesla v duchu téměř jistého schválení alžírské nezávislosti. Smlouva byla přijata a následné referendum potvrdilo touhu Alžířanů po nezávislosti. V září 1962 vstoupila v platnost a Alžírsko se stalo nezávislým státem. Avšak válka způsobila hluboké rány na vztazích Francie a Alžírsku a nechala za sebou přes 300 tisíc obětí.³³

³¹ Nálevka, V. *Světová politika ve 20. století*, str. 162

³² Beránek, Z. *Alžírsko* str. 92

³³ Plechanovová B, Fidler J. *Kapitoly z dějiny mezinárodních vztahů 1941-1995*, str. 188

5 Rané vztahy mezi Francií a Alžírskem

Vztahy mezi nově vzniklou republikou, v jejímž čele stanul jeden z hlavních představitelů FLN Ahmed Ben Bella, a její bývalou koloniální velmocí, byly bezprostředně po ukončení konfliktu upraveny hlavně mírovými smlouvami uzařenými v Evianu 18. března 1962.

5.1 Evianské smlouvy, kdo vlastně vyhrál?

Zkrachovalá jednání v průběhu let 1960 a 1961 ukázala, že je nemožné udržet Alžírsko pod správou Francie, byť v jakkoliv reformované pozici. Evianská jednání už se tak nesla v jasném duchu budoucí nezávislosti a podmínky dojednané ve smlouvě byly prakticky splněním všech požadavků FLN.

V této kapitole se pokusím rozebrat obsah dokumentu, který ukončil osm let trvající válku a dal Alžírku samostatnost. Jeho obsahem nebylo pouze ukončení bojů a podmínky vzniku samostatného Alžírska. Řeší se zde také otázky ekonomické a otázky následných politických a diplomatických vztahů.

5.1.1 Politické a ekonomické aspekty dohod

Tato část Evianských smluv se pokusila ujasnit, jak budou vypadat následné vztahy mezi zeměmi. Francie si samozřejmě chtěla udržet velký vliv v zemi, ovšem po alžírském vyhlášení nezávislosti již bylo jisté, že to Francii bude stát nemalé úsilí, které může také skončit neúspěchem. Alžírsko opustilo francouzskou měnovou unii, čímž se zřeklo francouzského franku a vytvořilo si vlastní měnu (tou je alžírský dinár).

Avšak Francie si samozřejmě jisté záruky v Alžírsku vyjednala. Vzhledem k nerostnému bohatství této země se ve smlouvách ujistila, že jejich společnosti budou mít od alžírské vlády garantováno stejné zacházení jako místní. Zároveň si vyžádala, aby se po tři následující roky nezměnil status francouzských ropných společností, které v oblasti podnikaly.³⁴

Ovšem i Alžírsko si vyjednalo některé výhody, které měly vést k jeho úspěšnému přeměnění na svobodný a prosperující stát. Francie se zavázala

podporovat ekonomiku této severoafrické země částkou ve výši jedné miliardy franků ročně po dobu tří let.³⁵ Taktéž nabídla své specialisty a techniky, kteří novému státu měli pomoci v jeho rozvoji. Ti měli v zemi fungovat pod správou organizace Saharské spolupráce, která za tímto účelem vznikla. Takovéto podmínky smluv dokazují, že Francie uznala nezávislost Alžírsko a jedná s ním jako s opravdu rovnocenným partnerem.³⁶

5.1.2 Vojenské aspekty dohod

Dohody určily, že s platností od 19. března 1962 dojde k ukončení veškerých vojenských operací na území Alžírsko.³⁷ Tím oficiálně skončila válka, ačkoliv jednotky tajné armády vzbouřených *pieds noirs* dále bojovaly proti faktu, že má Alžírsko získat nezávislost.

Vojenských záležitostí se však v této smlouvě řešilo mnohem více a většina z nich měla silné důsledky právě pro následné vztahy mezi oběma zeměmi. Pro Francii bylo Alžírsko důležité nejen z hlediska ekonomického, tedy nerostných surovin, ale bylo také velmi strategicky důležité. Díky němu ovládala Francie velkou část Středomořího moře a fakt, že Alžírsko leží v Africe, otevíral francouzskému vlivu brány na černý kontinent. Právě z těchto důvodů měla francouzská strana velký zájem na udržení svých základen v oblasti. To se však podařilo pouze částečně a velmi dočasně. Smlouvy přiznaly Francii nárok na vojenské základny Mers el-Kebír a Oran, ale to pouze na omezenou dobu 15 let. Po této lhůtě bylo možné užívání základen prodloužit, ale již to bude na základě běžných vztahů mezi dvěma nezávislými zeměmi.³⁸ Důležitá byla pro francouzskou armádu a vědu také oblast v západní a střední části Alžírsko, kde se nacházela francouzská jaderná střelnice, na níž byl 13. února 1960 proveden první francouzský jaderný test. Evianské smlouvy Francii zajistily používání střelnice na dalších 5 let.³⁹

³⁴ Evianské smlouvy. Kap II, čl. B,

³⁵ Evianské smlouvy. Kap II, čl. B, odstavec 1.

³⁶ Evianské smlouvy. Kap II, čl. B, odstavec 2.

³⁷ Evianské dohody. Kap. I, čl. 1

³⁸ Evianské dohody. Kap. III

³⁹ Škochová M, *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 - 2007)*. online text

Zároveň dostala Francie záruky, že na území Alžírsko může po tři další roky zůstat 80 tisíc francouzských vojáků.⁴⁰ Ti zde měli sloužit jako záruka klidu a stability do vytvoření samostatné alžírské armády. Pro francouzská vojska nebyly první měsíce a roky alžírské nezávislosti jednoduché, protože situace v zemi byla velmi nestálá a hrozila přerůst v občanskou válku.

5.1.3 Důsledky smlouvy

Ukončení války a vytvoření nezávislého alžírského státu bylo jednoznačným vítězstvím alžírského nacionalistického hnutí FLN. Francie sice ztratila absolutní kontrolu nad územím, ovšem vyřešení tohoto zdlouhavého konfliktu bylo i pro samotné Francouze „vítězstvím“. Jednalo se o opravdu nebezpečnou situaci, ve které se na přelomu 50. a 60. let 20. století Francie nacházela. To dokazuje, že válka v této oblasti byla, společně s fiaskem v Asii, nejviditelnější a hlavně bezprostřední příčinou změny celého politického systému.

Tak jak byly Evianské dohody přijímány s nadšením mezi Alžířany, setkaly se s naprostým zklamáním a rozčarováním ze strany pieds noirs. Z jejich pohledu nebylo dostatečně zajištěno právo na majetek, který nabyli během kolonizace a celkově v nich nejsou zakotvena jejich práva. Vzhledem k nevráživosti, kterou zde Alžířané k pieds noirs cítili, je zřejmé, že obavy o budoucnost v Alžírsku měly opodstatnění.

Bez hlubšího pohledu do průběhu vyjednávání by se mohlo zdát, že de Gaulle při vyjednávání selhal a nedokázal obhájit svou pověst tvrdého vyjednavče. Avšak je nutné podívat se také na situaci, v níž jednání probíhala. Tajná vojska kolonistů pokračovala v útocích proti alžírským obyvatelům i proti Francouzům, kteří byli umírnění a s nezávislostí Alžírsko souhlasili. Bylo proto nutné dokončit jednání rychle, tak aby se násilí opět nevyostřilo a celá válka znovu nezačala. A právě tento časový tlak nutil de Gaulle k velkým ústupkům vůči FLN.⁴¹ Dokonce i de Gaulle sám se stal

⁴⁰ Škochová M, *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 - 2007)*. online text

⁴¹ Beránek Z. *Alžírsko*. str. 93-94

několikrát obětí pokusu o atentát, který zorganizovali právě vzbouřenci z řad kolonistů.⁴²

Již první roky alžírské nezávislosti ukázaly, že *pieds noirs* se nedokázali s tímto faktem smířit. Ovšem ani nenávisť Alžířanů vůči nim se nezmensšila, ba naopak pod vlivem v té době již legální a legitimní strany FLN se neustále zvětšovala, a brzy došlo k nevyhnutelné situaci. „Po válce nastal masový exodus kolónů – na 900 tisíc Francouzů a 40 tisíc profrancouzských muslimů emigrovalo do Francie.“⁴³

Následné vztahy mezi zeměmi byly silně ovlivněny, nejen touto vlnou stěhování obyvatel, ale také samotným vývojem uvnitř Alžírska, který byl komplikovaný, a režim, jenž zde byl nastolen ke zlepšení vztahů, rozhodně nenapomáhal.

Z hlediska mezinárodního prostředí byly Evianské dohody dalším aspektem, který Francii ubíral na prestiži. Jistě, část světové veřejnosti, která prosazovala co největší aplikaci lidských svobod a práv, tento počin uvítala. Vždyť další národ se dostal z područí svého koloniálního vládce a může nastoupit na svou vlastní cestu. Takové nazírání na nezávislost Alžírska však brzy otupělo, neboť následný vývoj v zemi šel k režimu, který spíše lidská práva a svobody potlačoval.⁴⁴ A tak přetrval prakticky pouze ten pohled, že Francie nemá sílu držet svou velmocenskou pozici a v budoucím průběhu studené války nebude hrát roli třetího pólu. Navíc se Alžírsko přiklonilo k východnímu bloku, což pocit obrovské ztráty v očích mezinárodního prostředí (hlavně západu) ještě prohlubovalo.

5.2 Od nezávislosti do 90. let

Po nabytí nezávislosti se v Alžírsku vytvořila prozatímní vláda, kterou vedl Benyoucef ben Khedda. Ovšem silná opozice představovaná FLN vytvořila odboj a toto soupeření o moc opravdu směřovalo k občanské válce. Vůdci FLN Ahmed ben Bella a Houari Boumedienne vstoupili se svými jednotkami do hlavního města Alžíru a převzali moc nad celým státem. Do

⁴² Sheppard T. *The invention of decolonization: the Algerian War and the remaking of France*. str. 249

⁴³ Škochová M, *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 – 2007)*, online text

čela se postavil právě ben Bella. FLN se stala jedinou legitimní a povolenou stranou, načež se začaly prosazovat levicové reformy, které měly vést k rychlé industrializaci země.

Takovéto kroky vedly ovšem spíše k propadu hospodářství, než k jeho růstu. Odchod *pieds noirs* ze země znamenal, že většina půdy, kterou do té doby vlastnili, přestala být zemědělsky využívána a Alžírsko, které v době koloniálního systému mělo značnou nadvýrobu zemědělských plodin určených k exportu, se během několika let stalo závislé na dovozu potravin ze zahraničí. „Ben Bella se také snažil vytvořit socialistickou společnost, ale jeho reformy nedokázaly vyřešit stoupající ekonomické problémy. Odchodem Francouzů klesly investice do výroby o více než 95%.“⁴⁵

Také ostatní části alžírské ekonomiky se velmi brzy vydaly na podobnou cestu, jako například společnosti v Československu po roce 1948, totiž ke znárodnění, téměř všech obchodních společností. Ke znárodnování docházelo od nástupu Boumedienna až do roku 1971, kdy došlo k tzv. ropné dekolonizaci, a veškeré společnosti podnikající v petrochemickém průmyslu byly převzaty státem.⁴⁶ A vzhledem k faktu že prakticky veškeré podniky primárního, sekundárního i terciálního sektoru byly do té doby pod kontrolou francouzských společností, je zřejmé, že se těmito kroky opět docílilo pouze dalšího zhoršování vztahů s Francií.⁴⁷ Nutno podotknout, že takovýto vývoj byl jen těžko předpověditelný. Dne 30. prosince 1965 došlo totiž k podepsání Alžírských dohod, které upravovaly alžírský trh s ropou a zemním plynem. Jasně z nich vyplývalo, že ropný průmysl bude dále zejména v rukou francouzských společností, avšak cena ropy bude nastavena tak, aby alžírská vláda měla větší zisk.⁴⁸ Během 60. let se vzájemný obchod pohyboval stále v podobných hodnotách. Francie z Alžírka dovážela zboží přibližně v hodnotě 500 milionů dolarů ročně a vyvážela zboží v hodnotě vyšší, kolem 600 milionů dolarů. Bilance vzájemného obchodu byla tedy spíše ve prospěch alžírského vývozu do Francie.⁴⁹ Důležité také bylo, že alžírský obchod probíhal takřka

⁴⁴ Sheppard T. *The invention of decolonization: the Algerian War and the remaking of France.* str. 253

⁴⁵ Škochová M., *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 – 2007)*, online text

⁴⁶ Beránek Z. *Alžírsko.* str. 112

⁴⁷ Stora B. *Algeria, 1830–2000: a short history.* str. 155

⁴⁸ Naylor P. C. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation.* str. 76–78

⁴⁹ Naylor P. C. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation.* str. 62

výhradně s Francií. Přes 70 procent importu i exportu země byl obchod s Francií, což nutilo alžírskou vládu k většímu rozdělení svého mezinárodního obchodu mezi více zemí. Pouze takové kroky mohly Alžírsku zajistit možnost být na Francii méně závislé.⁵⁰

Vztahy s Francií v této době příliš nepřekračovaly rámec dohodnutý v Evianských smlouvách. Po vypršení ekonomické pomoci, tedy po třech letech, se další spolupráce v tomto ohledu nevytvářela a Alžírsko se vydalo cestou socialistického zřízení, které se přiklonilo spíše k Sovětskému svazu. Ten považoval Alžírsko za strategickou zemi z hlediska svých zájmů, ale od bližší spolupráce a případným získáním kontroly nad tímto severoafrickým státem mu bránily právě Evianské smlouvy, které ještě na několik dalších let umožňovaly Francouzům částečnou vojenskou přítomnost. Ta skončila roku 1970, kdy Francouzi opustili poslední základnu. Byla to letecká základna Bou-sfer, kde byli cvičeni alžírští piloti, což bylo součástí vojenské spolupráce přislíbené v Evianských dohodách.⁵¹

5.2.1 Zahraničně-politická orientace Alžírska po získání nezávislosti.

O francouzském vlivu na politiku Alžírska se prakticky nedá hovořit, neboť režim sám se skrze proklamování neochoty ke spolupráci legitimizoval, navíc byly zestátněny francouzské společnosti podnikající v ropném průmyslu, což vytvořilo další vážnou třecí plochu mezi oběma zeměmi. Francie se pro Alžírsko měla stát oním vnějším nepřítelem, před kterým zemi dokáže ubránit pouze FLN.

Alžírsko bylo již od počátku války v hledáčku Sovětského svazu a jeho satelitů. Pro tyto země byla alžírská válka označována jako osvobozenecká válka a východní blok povstalce od jejího počátku podporoval. Nebyla to podpora pouze politická. Docházelo také k přímé pomoci materiální a zbrojní. A poté co se země prohlásila za demokratickou a lidovou, podpora ze strany východního bloku ještě více vzrostla. Velmi časté byly návštěvy alžírských představitelů v Moskvě a naopak, mnozí vysocí reprezentanti států východního bloku navštěvovali Alžírsko. Nejčastějším obchodním artiklem, který v té době Alžírsko dováželo ze zemí kontrolovaných Sovětským svazem, byly zbraně, a to hlavně z tehdejšího Československa. Dobrým příkladem

⁵⁰ Naylor P. C. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation*. str. 62

vřelých vztahů Alžírsko a ČSSR byl postoj československé vlády k tzv. písečné válce, kterou roku 1963 Alžírsko vedlo s Marokem. Ačkoliv mělo Československo a celý východní blok mnohem rozvinutější obchodní vztahy právě s Marokem, postavilo se společně s Moskvou na stranu Alžířanů.⁵²

„Vzhledem k tomu, že se vydalo podobnou cestou jako země v jiných částech Afriky, Alžírsko také stihl podobný konec tohoto režimu. Ben Bella se stal obětí vojenského převratu (...) Boumedienne, jako hlava revoluční rady, prohlásil, že se pokusí vytvořit „opravdový“ socialismus, ne jako ten předchozí plný zkorumpovaných osob, jako byl ten ben Belly. Ve skutečnosti nicméně nová vláda vykazovala stejné autoritářské tendence, jako ta předchozí. Armáda a FLN ovládli státní instituce.“⁵³

Důvodem ke státnímu převratu a odstranění ben Belly byla příliš socialistická politika tohoto prezidenta. Mezi lety 1962 a 65, kdy byl ben Bella u moci, se v zemi přikračovalo, ve stále větší míře, ke znárodnování a odstranění veškerého soukromého podnikání. Sám ben Bella se netajil tím, že hodlá hospodářství Alžírsko postavit na podobném principu, jako například v té době Kuba.⁵⁴ Toto bylo pro Boumedienna naprosto nepřijatelné a považoval proto za nutné režim změnit a založit ho spíše na principu státního kapitalismu.⁵⁵ Tento převrat však znamenal pro Alžírsko i jisté negativní ohlasy. Zejména z východního bloku se ozývala kritika „příliš pravicové politiky“ a došlo k ochlazení diplomatických vztahů se Sovětským svazem a jeho satelity.⁵⁶ I nadále však pokračovala spolupráce s východním blokem. Byly podepsány smlouvy, které zajišťovaly studium na východoevropských univerzitách pro alžírské studenty, zejména lékařství. V zemi také působilo mnoho vojenských poradců ze zemí východního bloku. Na druhou stranu se však Alžírsko drželo zpátky, co se týče prohlubování vojenských vztahů se Sovětským svazem. Dokonce odmítlo nabídku na vytvoření sovětské námořní základny na svém území i společná vojenská cvičení.⁵⁷

⁵¹ Grimaud N. *La politique extérieure de l'Algérie (1962–1978)*. str. 63

⁵² Beránek Z. *Alžírsko*. str. 152-155

⁵³ Thomson A. *An Introduction to African Politics*. str. 233

⁵⁴ Beránek Z. *Alžírsko*. str. 102-105

⁵⁵ Farsoun, K. *State Capitalism in Algeria*. str. 5

⁵⁶ Beránek Z. *Alžírsko*. str. 153

⁵⁷ Beránek Z. *Alžírsko*. str. 154

Takové chování alžírského vedení mohlo znamenat snahu udržet si odstup od jednoznačného připojení se k jednomu ze dvou pólů tehdejšího mezinárodního prostředí. Je také pravděpodobné, že tato opatrnost mohla předznamenávat budoucí snahu o opětovné navázání vztahů s Francií, neboť již tehdy nebyla ekonomická situace Alžírsko příliš dobrá a výhledově se dalo předpokládat, že Francie by mohla být možností, jak obchodní bilanci země zlepšit. Zajímavý posun se udál v 70. letech právě v oblasti vzájemného obchodu Francie a Alžírsko. Od mírně aktivní bilance se Alžírsko stalo zemí, která mnohem více zboží z Francie dovážela, než do ní vyvážela. Vzájemný obchod celkově na objemu narostl, avšak zejména právě v dovozu francouzského zboží do Alžírsko, který dosáhl hodnoty 1,5 miliardy dolarů. Vývoz alžírského zboží se zvýšil pouze na 900 milionů dolarů.⁵⁸

Po smrti Boumedienna v roce 1978 nastoupil na jeho místo Chadli Benjedid. Z počátku se zdálo, že bude pokračovat ve vládnutí podobným stylem, jako jeho předchůdci, ovšem situace, která se v Alžírsku stále zhoršovala, ho přinutila otevřít, na začátku 80. let, do té doby tabuizované téma; vztahy s Francií. Ekonomická situace Alžírsko se spíše zhoršovala a bylo nutné opět otevřít zemi pro francouzské obchodníky, kteří by Alžírsku pomohli. Svou roli v takovéto změně postojů mohl hrát i fakt, že se francouzským prezidentem stal kandidát socialistické strany François Mitterrand.⁵⁹ V roce 1981 přijel na oficiální návštěvu Alžírsko. Navíc zde došlo k podepsání smlouvy, která ukončila spory ohledně ropného průmyslu, kterému se věnovaly Evianské dohody a po jejichž vypršení byly francouzské společnosti, působící v tomto odvětví, znárodněny alžírskou vládou. Právě tato návštěva prezidenta Mitterranda se stala prvním krokem k postupnému zlepšování vztahů mezi zeměmi. Během své cesty pronesl francouzský prezident projev, v němž vzkázal světu, že „Francie a Alžírsko jsou schopny překonat sváry minulosti (...) Toto mělo být řečeno již před mnoha lety.“⁶⁰

Nebyla to však první oficiální návštěva francouzského prezidenta v Alžírsku od vyhlášení nezávislosti. V roce 1975 navštívil zemi prezident

⁵⁸ Naylor P. C. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation*. str. 107

⁵⁹ Grimaud N. *Algeria and Socialist France* (online text)

⁶⁰ The Courier. *Mitterrand in Algeria*. 30. listopadu, 1981

Valerie Giscard-d'Estaing⁶¹. Již před tím o Alžírsku jednal s americkým ministrem zahraničí Henry Kissingerem. Tématem jejich rozhovorů byl již zmiňovaný ropný průmysl, který byl v té době již zestátněn.⁶² Tato návštěva byla prvním krůčkem v případném oteplování vztahů mezi zeměmi, avšak tehdejší Boumediennův režim větší možnosti rozvoje vzájemných vztahů nedovoloval. Změna mohla přijít opravdu až s personální výměnou v čele Alžírka, potažmo Francie. Zajímavý byl však d'Estaingův projev, ve kterém vyzýval obě země k normalizaci vztahů, neboť jen tak je možné dosáhnout v budoucnu srdečného kontaktu mezi dvěma nezávislými zeměmi. Zdůraznil, že ačkoliv bylo rozdělení obou zemí krvavé, nelze zapomínat na sto let, kdy oba státy patřily k jednomu celku.⁶³

V průběhu 80. let se kontakty mezi Francií a Alžírskem postupně prohlubovaly. Zájem Francie o situaci v Alžírsku a jeho stabilitu měl více důvodů. Bylo zřejmé, že v případě nepokojů, či vypuknutí násilného konfliktu na území Alžírka, dojde k velkému přesunu arabského obyvatelstva právě do Francie. V této zemi měli mnoho příbuzných, kteří do země přišli již dříve a tak by Francie byla ideální destinací.⁶⁴ Možná i z tohoto důvodu se Francie stala další zemí, která dovážela značné množství zbraní do Alžírka. A nejen to, mnoho vysokých vojenských důstojníků, kteří se v současnosti pohybují na špičce armádní hierarchie (a tím i vládní), byli v 80. letech vyškoleni na francouzských vojenských školách.⁶⁵

V knize *Algeria, 1830–2000: a short history* rozdělují autoři francouzsko-alžírské vztahy v 80. letech na tři základní témata. Prvním byla již zmiňovaná imigrace. Druhým bodem byli taktéž imigranti, ale tzv. imigranti druhé generace. Tedy potomci Alžířanů, kteří do země přišli. Tito, již ve Francii narození lidé mají francouzské občanství, ale autoři knihy si pokládají otázku, zda jsou skutečnými Francouzi. Tento rozměr vzájemných vztahů je dodnes aktuální, protože existují obrovské problémy s asimilací těchto „Beurs“, jak se jim ve francouzštině přezdívá. Třetím bodem bylo sociální zabezpečení. Od roku 1965 se Alžírsko domáhalo 1 miliardy franků jako odškodnění za

⁶¹Jones J. *Algerian independence*, online text

⁶²The Prescott Courier, *Kissinger meets with d'Estaing*

⁶³Grimaud N. *La politique extérieure de l'Algérie (1962–1978)*. str. 94

⁶⁴Chafer T. *French African Policy: Towards Change*. str. 47

⁶⁵Beránek Z. *Alžírsko*. str. 154

koloniální útisk. Toto téma Francie stále odmítá řešit, neboť tento požadavek nepovažuje za oprávněný.⁶⁶

Liberalizace alžírských poměrů se promítla také do ekonomických vztahů obou zemí. Velkým krokem k tomu bylo povolení soukromého podnikání, čímž se také mohl zvětšit objem financí, které do Alžírka přicházely ze zahraničí. A právě velký vliv si chtěly vybudovat francouzské společnosti, jak soukromé, tak i státní.⁶⁷

Benjedidův režim ve druhé polovině 80. let nebyl schopen se vypořádat s reformami a nespokojenost obyvatel začala silně ovlivňovat jeho stabilitu. Začala stoupat obliba stran, které se profilovaly jako islamistické. Tyto strany samozřejmě nepodporovaly další spolupráci s Francií a snažily se i nadále udržet v zemi mýtus francouzského nepřítele. Islamistické strany zaznamenaly velký úspěch na počátku devadesátých let v komunálních a následně parlamentních volbách. Proti jejich výsledku se ohradila armáda a vytvořila vojenský režim, čímž se však také odstartovala občanskou válku mezi armádou a islamisty, kteří se snažili opět dostat k moci.

Tento puč mohl prakticky znemožnit postupně se obnovující partnerství Alžírka a Francie. Ačkoliv vojenská správa držela zemi za použití nedemokratických praktik velmi pevně v rukou a pokračovala ve snahách o spolupráci. Ta se však později změnila v něco většího, než jsou pouhé zvláštní bilaterální vztahy dvou zemí.

⁶⁶ Kolektiv autorů. *Algeria, 1830–2000: a short history*. str. 188

⁶⁷ Dillman, Bradford L. *State and Private Sector in Algeria*. str. 16

6 Vztahy Francie a Alžírsko po konci studené války

Již během studené války se vztahy mezi Alžírskem a Francií začaly prohlubovat. V té době však byl hlavním partnerem této africké země východní blok, nejčastěji východoevropské satelity Sovětského svazu. Vztahy s Francií měly pouze jisté ekonomické rozměry, které se týkaly zejména alžírské ropy a zemního plynu, což byly toho času hlavní exportní komodity země.

Proces liberalizace, kterým země koncem 80. let procházela, vytvořil vhodné prostředí pro islamistické strany. Ty se těšily stále větší podpoře a hrozilo, že se z Alžírsko stane islámská republika (podobně jako se tomu stalo například v Íránu). Vrcholem tohoto politického vývoje byly parlamentní volby v roce 1991. V nich islamisté přesvědčivě vyhráli a podařilo se jim ovládnout alžírský parlament.⁶⁸ To však rezolutně odmítla armáda a provedla puč, kterým se pokusila islamizaci země odvrátit. Tím však rozpoutala v zemi občanskou válku mezi FLN a Islámskou frontou spásy (FIS), což byla organizace sdružující extremistické islamisty. Největší boje probíhaly mezi léty 1993 a 1997. Z počátku celého konfliktu se Francie do situace v Alžírsku příliš nezapojovala, avšak po sérii teroristických útoků roku 1995 se začala v řešení této občanské války angažovat. Mezi nejviditelnější útoky patřil například výbuch bomby v pařížském metru v červenci 1995. Avšak útoky nemířily jen proti odpůrcům islamistického režimu, který se snažil v Alžírsku prosadit. Ještě před útokem na metro byl v Paříži zavražděn imám Abdelbaki Sahrroui, spoluzakladatel islámské fronty spásy.⁶⁹

Na tiskové konferenci s německým kancléřem Helmutem Kohlem francouzský prezident Mitterrand oznámil, že hodlá svolat konferenci Evropské unie, která by se nalezením řešení měla zabývat. Tím překvapil tehdejší francouzskou vládu, která takto silný výrok prezidenta nečekala.⁷⁰ Velmi ostrá však byla reakce alžírské vlády. Ministr zahraničí Abdelkader Taffar řekl, že „alžírská vláda nebude akceptovat jakékoliv vměšování do své vnitřní politiky“⁷¹ Je tedy zřejmé, že ačkoliv se vztahy mezi oběma zeměmi již od 80.

⁶⁸ *Library of Congress Country Studies. Algeria*, online text

⁶⁹ Provost L. *La Seconde Guerre d'Algérie*, str. 18, 49–52

⁷⁰ Whitney C. R. *Mitterrand's Call for Europe Talks on Algeria Stirs Paris Split*

⁷¹ Khiari R. *Algeria tells Mitterrand to mind his own business*

let zlepšovaly, stále zde panovala velká nedůvěra ze strany Alžírčanů a jejich vlády. Tyto velmi agresivní výroky, snažící se bránit alžírskou politiku od vnějších zásahů, poukazují na stálé obavy z francouzského vlivu.

V roce 1997 došlo k dalším volbám, které ukázaly, že občané Alžírka se velmi zklamali v náboženských stranách, neboť drtivě zvítězilo FLN. Situace se dále uklidňovala, v roce 2000 byla FIS rozpuštěna a její zástupci byli díky prezidentské milosti beztrestní. Několik skupin však odmítlo složit zbraně a v odlehlejších regionech země provádí i nadále útoky proti zástupcům vlády.⁷²

Velká zásluha na rozšíření spolupráce Francie a Alžírka v 90. letech musí být přiznána prohlubování evropské integrace. Ve spojitosti s vytvářením struktur společné zahraniční politiky se objevila šance dát vztahům s Alžírskem komplexnější podobu. Projekt, který se začal v polovině 90. let vytvářet, překročil rovinu bilaterálních vztahů mezi Francií a Alžírskem a přivedl ke spolupráci i ostatní země EU. Ovšem nejednalo se o záležitost týkající se pouze Alžírka, ale prakticky celého regionu kolem Středomořního moře.

6.1 Barcelonský proces

6.1.1 Vznik Barcelonského procesu

Spolupráce Evropského společenství se zeměmi středomořského regionu se dá datovat již k 60. letům 20. století. „Charakteristické pro toto období bylo uzavírání bilaterálních dohod. Jednalo se buď o časově neomezené (...) a časově omezené (...) dohody o přidružení, či o nepreferenční obchodní dohody ... a preferenční obchodní dohody (Španělsko – 1970, Izrael – 1970, Portugalsko, Alžírsko, Egypt, Libanon – 1972).“⁷³

Je zřejmé, že spolupráce se zeměmi tohoto regionu, včetně Alžírka, již do jisté míry byla smluvně zakotvena. Co však státy Evropských společenství motivovalo k dalšímu prohlubování těchto pout?

Jedním z důvodů mohl být pocit odpovědnosti evropských zemí za situaci ve svých bývalých koloniálních državách. Je však jen velmi těžko

⁷²Škochová M. *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 – 2007)*. online text

⁷³ Pavel J. *Euro-středomořské partnerství a program MEDA*. str. 11

představitelné, že by Francie kvůli pocitu viny za zaostalost Alžírsko tak mocně „lobbovala“ v Evropských společenstvích, aby se s ním zacházelo nadstandardně oproti jiným zemím. Jistý vliv tato skutečnost mít mohla, avšak hlavní motivy Francouzů je nutné hledat jinde. Jsou vesměs čistě praktické a pragmatické. Evropa v té době byla, a dodnes je, závislá na dovozu nerostných surovin a země, jakou je například i Alžírsko toto bohatství mají. Zároveň by se posílení pozice Evropy v regionu promítlo také do zvýraznění jejího vlivu na globální politiku.

Francie však již od nastoupení François Mitterranda do prezidentského křesla usilovala o prohloubení vztahů se Severní Afrikou. Tehdy byla tato politika pojmenována jako „Arabská politika Francie“⁷⁴. S počátkem 90. let se tato politika dále rozšiřovala a francouzští představitelé začali podporovat myšlenku regionalizace těchto vztahů. Ta měla být založena na zapojení jak států ES/EU, které v tomto regionu měly své strategické zájmy, tak i zemí nacházejících na „opačném břehu“ Středoziemního moře. Tak postupně vznikla „Středoziemní politika Francie“, která vyústila až v Barcelonskou konferenci.⁷⁵

Jolyon Howorth ve své knize rozlišuje čtyři základní důvody, proč Francie cítila potřebu s tímto regionem a zejména s Alžírskem spolupracovat. „Za prvé, ve Francii, Itálii, Španělsku a částečně i Řecku vzrůstá zájem o přeformulování cílů EU skrze naléhavou potřebu pozornosti ve Středoziemní oblasti. Za druhé, uvědomění si, že Francie jakožto národní aktér má stále menší vliv na události v regionu mimo svoji pozici vedoucího členu EU. Za třetí, zjištění, že Arabský svět se od války v Zálivu stal rozsáhlejší a mnohem komplexnější. A za čtvrté, uznání faktu, že Evropský vliv Francie ve středomoří začíná (a končí) zeměmi Magrebu.“⁷⁶

6.1.2 Pilíře Barcelonského procesu

Spolupráce, která byla v roce 1995 v Barceloně započata, byla pro praktické účely rozčleněna do tří pilířů. Ty umožňují lépe koordinovat fungování celé skupiny států a jejich vztahy tak dělí na několik témat.

⁷⁴ Schmid, D. *„Is France Back in the Mediterranean?“*. str. 4

⁷⁵ Schmid, D. *„Is France Back in the Mediterranean?“*. str. 4-6

⁷⁶ Howorth J. *France and Mediterranean in 1995*. str. 157–158

Prvním pilířem je spolupráce v oblasti politiky a bezpečnosti. Tato oblast je zřejmě nejdůležitější pro státy Evropské unie, neboť skrze tuto problematiku si Unie může upevňovat svou pozici v regionu a případně mít vliv na politickou situaci v těchto oblastech.

Naopak pro státy oblasti Středoziemního moře je důležitý druhý pilíř, tedy ten, který se zabývá ekonomikou a financemi. Je to pochopitelné, neboť pro země Středozeří je Evropská unie partnerem číslo jedna, avšak pro samotnou EU není tento region největší prioritou, co se týče ekonomické spolupráce. Hlavním úkolem tohoto pilíře bylo vytvoření bezcelní zóny mezi státy regionu a EU. Mimo to se státy Evropské unie zavázaly podpořit vlády ostatních zemí částkou převyšující 4,5 miliardy eur. K této částce v roce 2000 přidaly státy EU dalších více než 5 miliard eur, jako další fázi ekonomické podpory středomořského regionu. Tyto finance byly do cílových zemí přidělovány v podobě grantů, rizikového kapitálu či subvencí úroků půjček od Evropské investiční banky.⁷⁷

Francie sama je velkým zastáncem a podporovatelem tohoto programu. Francouzský prezident Nicolas Sarkozy dokonce v roce 2007 označil pět severoafrických zemí (Maroko, Alžírsko, Tunisko, Mauritánie a Libye) a pět států EU (Francie, Španělsko, Itálie, Portugalsko a Malta) za jádro budoucí spolupráce.⁷⁸ Myšlenku transformovat Barcelonský proces do institucionální podoby použil nejprve jako jedno z témat své prezidentské kandidatury. Později se stalo jedním z hlavních bodů programu, který si Francie stanovila splnit během svého předsednictví Evropské rady v druhé polovině roku 2008. Ještě před tím se Sarkozy snažil představit program Unie pro středomoří nečlenských států EU zahrnutých v Barcelonském procesu. Je taktéž možné, že celý tento plán na vytvoření organizace, v níž by byly zastoupeny země EU a Středomořského regionu, mohl být využit k oslabení Evropské unie na úrovni společné zahraniční politiky.⁷⁹

Posledním tématem, k jehož řešení se státy v rámci třetího pilíře své spolupráce zavázaly, jsou společenské a kulturní otázky a lidské zdroje. Pod

⁷⁷ Data z [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2698:CS:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2698:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2698:CS:PDF)

⁷⁸ *Sarkozy sounds out basis for Mediterranean Union*, euractiv.com, online text

⁷⁹ Soler i Lecha E. *The French Presidency of the EU and the Union for the Mediterranean: Forced Europeanisation?*. Mediterranean Yearbook 2009. str. 161–163

tímto názvem se skrývá kooperace států EU a zemí středomoří v oblasti odhalování organizovaného zločinu, zejména pašování drog a nelegální migrace, kulturních akcí, majících za cíl porozumění mezi národy, či spolupráce v oblasti vzdělávání.

6.1.3 Alžírsko v rámci Barcelonského procesu

V době, kdy se začala tvořit konkrétní myšlenka na započetí silnější spolupráce Evropské unie a zemí středomořského regionu, zuřila právě Alžírsku občanská válka. FIS jakékoliv kontakty s EU odmítala, ale moc v zemi držela armáda, která chtěla pokračovat v podobné zahraniční politice, kterou započal již prezident Bendjedid. Na pozadí takového vývoje v zemi je zřejmé, že počátek Barcelonského procesu přinášel ze strany Evropské unie vůči Alžírsku spíše nedůvěru a pocit nejistoty. Panovaly obavy, aby finanční pomoc, kterou Unie poskytovala, nepodporovala vojenské operace či dokonce teroristické organizace. Navíc bylo velmi komplikované tuto pomoc využívat, neboť snaha přivést do země investory, což je také jeden z cílů procesu, byla v případě takto neklidné situace prakticky nemožná.⁸⁰

Na druhou stranu se slíbená spolupráce dala využít k politickému nátlaku na představitele alžírské vlády, aby situaci nějak řešili, ukončili boje a stabilizovali podmínky pro možné prohlubování spolupráce. Tento tlak vytrval právě až do roku 1997, kdy se konaly volby, v nichž kandidovalo vícero politických subjektů.⁸¹

Další posun ve vztazích k Evropské unii a tedy i Francii, která tuto spolupráci stále považovala za své „dítě“, nastal v roce 2004. V tomto roce se konaly prezidentské volby, v nichž si znovuzvolení získal 85% všech hlasů zajistil Abdelaziz Bouteflika. Situace v zemi se oproti předchozímu období značně uklidnila a projekty, z nichž mnoho bylo kvůli nestabilitě země zastaveno, či ani nezačaly, mohly opět fungovat tak, aby pomohly v rozvoji Alžírka. Stále ovšem není situace úplně nakloněná veškerým projektům, neboť jak se zmiňují ve své knize Vasconcelos a Joffé: „koncept míru, který jak se zdá alžírské autority dodržují, je „klidem zbraní“, ale ne politickým

⁸⁰ Bertrand B. *Le Syndrome Algérien*, str. 62

⁸¹ Roberts H. *Algeria's Contested Elections*. Middle East Report

mírem, který vyžaduje morální a etickou dimenzi a normy a transparentní pravidla respektovaná všemi.⁸²

Nutno podotknout, že Alžírsko nemá vždy zájem o peníze z fondů Středomořské unie. Velká část prostředků totiž nejde přímo do Alžírka, ale jsou použity na platy a výdaje úředníků či specialistů, kteří mají za úkol Alžírsku pomáhat a radit při přibližování jejich státního systému evropským standardům. I takové specialisty vnímá alžírská vláda jako jisté vměšování do vnitřních věcí své země a mnohdy se jim brání.⁸³

Na závěr této kapitoly je vhodné se podívat na další důvody, které vedou Evropskou unii a zejména Francii k neustálému prohlubování spolupráce s Alžírskem. Jak již bylo zmíněno výše, disponuje Alžírsko značným nerostným bohatstvím. Jedná se zejména o zásoby ropy a zemního plynu. V této oblasti má země obrovský potenciál. Zásoby ropy řadí Alžírsko na 15. místo na světě, zemní plyn na místo sedmé. Ovšem těžba těchto surovin stále zaostává. Například oproti zemím Perského zálivu, kde je průměrně 100 vrtů na 10 tisíc km², v Alžírsku je to pouhých 8 vrtů. Také zpracování ropy a zemního plynu je na nízkém stupni vývoje, zejména co do počtu rafinerií. Proto většinou dochází k vývozu levné ropy do zahraničí a dovozu drahého benzínu. Dalo by se říci, že právě snaha o přechod na zpracování ropy a zemního plynu je jednou z největších výzev, kterým země v současnosti čelí.⁸⁴ Tato situace se však pomalu zlepšuje, neboť naplánováno, či ve fázi stavby je již několik rafinerií, které by tuto bilanci měli zvrátit a zajistit Alžírsku větší výnosy z vývozu ropných produktů, ne pouze surové ropy.⁸⁵ Na jejich budování spolupracuje alžírská vláda se soukromými společnostmi, zejména ze zemí Evropské unie.

Co se týče zemního plynu, i zde dochází k rychlému a intenzivnímu vývoji. V současnosti se do provozu uvádí plynovod MEDGAZ, který má propojit Alžírsko se Španělskem a dále s celou kontinentální Evropou. Je nepochybné, že bude mít pozitivní vliv na vytváření plynových rezerv v rámci plynárenské sítě EU. MEDGAZ tak napomůže uspokojit rostoucí poptávku po

⁸²Vasconcelos J. Joffé G. *The Barcelona Process : building a Euro-Mediterranean regional community*. str. 126

⁸³ *Le sommet Afrique-UE s'ouvre aujourd'hui à Tripoli*. La Tribune. 29. 11. 2010

⁸⁴ Ouazani Ch. *Objectif restructuration*. Jeune Afrique

⁸⁵ Businessinfo: *Alžírsko: Ekonomická charakteristika země*, online text

zemním plynu v Evropě z jiného než ruského zdroje.⁸⁶ Tento plynovod zvýší podíl Alžírsko na dovozu zemního plynu do Evropské unie. Již nyní se země pětadvacetiprocentním podílem řadí na druhé místo za Rusko.⁸⁷ Tento trend může do budoucna EU uklidnit, neboť ruský plyn není tou nejjistější komoditou, o čemž svědčí i plynová krize z ledna 2009. Proto je v Evropské unii každé snížení závislosti na dovozu surovin z Ruska vítáno a také proto se Alžírsko těší velkému zájmu Unie.

6.2 Bilaterální vztahy Francie a Alžírsko

Jak již bylo v minulé kapitole řečeno, velká část spolupráce mezi Alžírskem a Francií se v současnosti odehrává v rovině multilaterální na půdě Barcelonského procesu. Ten se v roce 2008 přejmenoval na Unii eurostředomořských států a stal se tak právoplatnou organizací s vlastními orgány, jako je parlament, či stálý orgán prezidentství.

Z tohoto důvodu se bilaterální styky obou zemí soustředí hlavně na politická témata. Někdy také Francie hraje prostředníka mezi Alžírskem a samotnou Evropskou unií. To je velmi dobře vidět na příkladu vízové politiky Unie vůči Alžírsku. V roce 1995 v souvislosti se stále sílící intenzitou občanské války v tomto severoafrickém státě, se Evropská unie (a tedy i Francie) rozhodla zavést pro Alžířany vízovou povinnost pro cesty na území Unie. Při své návštěvě v roce 2003 byl tehdejší francouzský prezident Jacques Chirac obeznámen s nespokojeností Alžířanů ohledně této situace. Při té příležitosti slíbil, že zajistí, aby se čekací doba na vízum snížila. Následně se rozběhla jednání Evropské unie o tomto návrhu a roku 2006 již nový prezident Nicolas Sarkozy během své oficiální cesty po Alžírsku oznámil, že se doba na vydání víza sníží na maximálně 15 dní. Nejedná se přitom o okrajový problém – každoročně je v Alžírsku podáno 250 tisíc žádostí o vstup na území EU, z čehož je 60% úspěšných.⁸⁸

Na příkladu návštěvy francouzského prezidenta Sarkozyho v Alžírsku můžeme poukázat i na další dimenzi vztahů mezi oběma zeměmi. Velmi častým tématem bilaterálních setkání vůdců Francie a Alžírsko je také

⁸⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *MEDGAZ-plynovod Alžírsko-Španělsko (EU)*, online text

⁸⁷ Businessinfo: *Alžírsko: Ekonomická charakteristika země*, online text

společná historie, resp. období, kdy bylo Alžírsko koloniální državou Francie. Obě země často prezentují tuto dobu jako pouto, které potvrzuje blízkost obou názorů. Tato myšlenka se objevuje spíše u francouzských politiků. Radikálnější alžírští politici se čas od času nechají slyšet, že by rádi slyšeli ze strany Francouzů omluvu za činy, které proti lidu Alžírska spáchali.⁸⁹ Právě ona návštěva francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho v roce 2006 přinesla jistý obrat. Ve svém projevu velmi zručně označil bývalý koloniální systém za nespravedlivý. Tím částečně upokojil alžírské nacionalisty a zároveň se příliš nezpronevěřil tradičnímu odmítání omluvit se za tuto dobu. Omluvu odmítl se slovy: „Řekl jsem Abdelaziz Belkhademu (předseda vlády Alžírska), že nemůžete žádat, aby se synové omlouvali za chyby svých otců.“⁹⁰

Takovýto přístup Francie jistě napomáhá dalšímu rozvoji vztahů a možné přátelství mezi těmito dvěma národy se nyní zdá být rozhodně blíže, než před 20 lety. Nejedná se ale o důsledek smíření Alžířanů s historií, ta v nich stále přetrvává a udržuje v nich do jisté míry opatrnost vůči Francouzům. Je to pozůstatek období, kdy se alžírští představitelé snažili Francouze ukázat jako ty, kteří chtějí opět obnovit svůj vliv a získat Alžírsko zpět pod svou nadvládu.

Dnes je situace v zemi taková, že mladí Alžířané, pro které je násilná dekolonizace již pouhou kapitolou v učebnicích dějepisu, vnímají Francii jako největší šanci své země na prosperitu. Je pro ně jistě na místě i ostražitost vůči Francii vzhledem k minulým zkušenostem, avšak historie se nesmí stát překážkou ve slibně se rozvíjející budoucnosti. Opatrnost je vidět například ve vztahu Alžírska k organizaci Frankofonie. Jedná se o sdružení států, které by se dalo přirovnat snad jen k britskému Commonwealthu. Skrze ní se Francie snaží udržovat si alespoň elementární vliv ve svých bývalých koloniích a to zejména na základě kulturní spolupráce.⁹¹ Alžírsko do této organizace nikdy nevstoupilo. Právě na tomto faktu je vidět ostražitost vůči Francii, neboť jakékoliv pevnější svázání Alžírska s organizací, jejímž iniciátorem je zejména

⁸⁸ *It's so hard to say sorry.* The Economist.

⁸⁹ Bertrand B. *Le Syndrome Algérien*, str. 149–151

⁹⁰ „I told Abdelaziz Belkhadem [Algeria's prime minister] that you can't ask sons to say sorry for their fathers' mistakes," The Economist: *It's so hard to say sorry.*

⁹¹ *Organisation internationale de la Francophonie.* online text

Francie, by mohlo být vnímáno jako opětovný propad do sféry jejího politického vlivu.

Již zmiňovaný pohled mladší generace Alžířanů by mohl v budoucnu hrát významnou roli ve zlepšování vzájemných vztahů. Současný alžírský prezident Abdelaziz Bouteflika byl ministrem zahraničí již ve vládě Ahmeda ben Belly, tudíž má období boje za nezávislost velmi silně vryté do paměti. Jakmile dojde v zemi ke generační výměně na nejvyšších postech, je možné, že ti, kteří již válku nezažili, budou mít k Francii smířlivější přístup a to umožní větší rozvoj spolupráce, kterou by Alžírsko velmi potřebovalo ke svému rozvoji.⁹²

Zřejmě nejdůležitějším důvodem, proč se vztahy tak enormně zlepšují, je pragmatické uvažování současných vůdců tohoto severoafrického státu. Uvědomují si potřebu zahraniční pomoci a také ochotu Francouzů ji poskytnout. Avšak i mezi nimi se objevují pochybnosti o tom, zda Francie opravdu věnuje Alžírsku tolik pozornosti, kolik by si zasloužilo. Je možné, že tento pocit je pouze výplodem alžírské nátury, neboť jak Alžířané zdůrazňují: Jsme národem, který potřebuje být vidět a musí o nás být zájem. Avšak na druhou stranu je možná i skutečnost, že přílišná obezřetnost vůči Francii, Francouze spíše odrazuje. Takřka všechny bývalé francouzské kolonie v oblasti jsou členy organizace Frankofonie a bylo by proto logické, že Francie se bude věnovat spíše zemím, které z vlastní iniciativy projevily zájem o hlubší kontakt. Dalším příkladem toho, že Alžírsko ne vždy jde stejným směrem jako Francie, může být i nedávné hlasování v Radě bezpečnosti OSN o rezoluci odsuzující marocký zásah proti tamním teroristům v Táboře svobody. Alžírsko tento útok okamžitě odsoudilo, Francie však rezoluci v Radě bezpečnosti vetovala.⁹³ Dalším důležitým tématem, ve kterém se postoje obou zemí liší je otázka uznání státu Izrael. Zatímco Francie uznala jeho nezávislost již v roce 1949 a od počátku jeho existence Izrael podporovala dodávkami zbraní, Alžírsko, podobně jako mnoho jiných muslimských států, neuznalo samostatný stát Izrael dodnes.⁹⁴

⁹² Beránek Z. *Alžírsko*. str. 153

⁹³ *La France use de son veto au Conseil de sécurité*. El Watan. 18. 11. 2010.

⁹⁴ Cristal J. *When Did the U.S. and Israel Become Allies?*

Důležitým tématem alžírské politiky je boj proti terorismu a bezpečnost. V této oblasti není hlavním partnerem Alžírsko Francie, ale země spolupracuje spíše se Spojenými státy americkými. Nejedná se o spolupráci ve smyslu účasti alžírských jednotek v Afghánistánu, či Iráku. Spíše jde o podporu Spojených států v těchto konfliktech, neboť aktivní zapojení si Alžírsko z důvodu své vlastní bezpečnostní situace nemůže dovolit. Mnohem častějším jevem je proto působení amerických specialistů, kteří alžírské armádě a policii pomáhají při odhalování teroristických sítí v zemi.⁹⁵ V této oblasti se kontakty s Francií příliš nerozvíjí, většina zbraní, které Alžírsko v posledních letech nakupuje v zahraničí, pochází zejména ze Spojených států a částečně také z Ruska.⁹⁶ Nedávná aféra Wikileaks dokonce odhalila, že Alžírsko povolilo Spojeným státům přelety amerických špionážních letadel nad svým územím.⁹⁷

Zájem Francie o Alžírsko se projevuje i v oblasti ekonomiky. V současnosti Francie vyváží do země zboží za nejvíce peněz ze všech obchodních partnerů Alžírsko. Jedná se o více než 4 miliardy dolarů ročně, což tvoří přibližně 20% alžírského importu. Na dalších místech se nachází Itálie s 9% exportu, Čína s 8%, Německo a USA shodně se 7%. Silnou pozici má Francie i při pohledu na alžírský export. Zde se Francie s 9% objevuje v první čtveřici příjemců alžírského zboží. Avšak největším importérem alžírského zboží do své země jsou Spojené státy, kam v současnosti směřuje 27% alžírského exportu. Oproti minulosti je tedy zřejmé, že obchod s Francií výrazně poklesl. Ne nutně v objemu, ale spíše v poměru vůči ostatním obchodním partnerům Alžírsko. Z toho jasně vyplývá, že se Alžírsku podařilo diverzifikovat svůj zahraniční obchod a tím také výrazně snížit závislost na Francii.⁹⁸

V listopadu 2010 navštívil Alžír bývalý francouzský premiér Jean-Pierre Raffarin, jakožto francouzský senátor a nejvyšší představitel organizace Frankofonie. Nejviditelnějším výsledkem jeho návštěvy bylo oznámení, že francouzská společnost Renault by chtěla během dvou let v Alžírsku postavit

⁹⁵ *Secrétaire de défense adjoint américain en Algérie*. El Moudjahid. 11. 11. 2010.

⁹⁶ Bongos R. *Commerce d'armes : L'Algérie a décidé de remplacer les Etats-Unis avec la Russie*. Afrique Redaction

⁹⁷ Semmar A. *A la une Wikileaks : l'Algérie a autorisé des avions de reconnaissance américains à survoler son territoire*. El Watan.com

⁹⁸ *Note de synthèse relative aux statistiques du commerce extérieur de l'Algérie pour l'année 2006*. str. 3–6

továrnu, kde by se vyrábělo přibližně 75 tisíc aut ročně.⁹⁹ V současnosti drtivá většina francouzských investic směřuje do petrochemického průmyslu, který zažívá velký boom a mnohé soukromé firmy, nejen z Francie cítí možnost investovat.¹⁰⁰ Investice do automobilového průmyslu firmou Renault jistě zajistí větší rozmanitost alžírského hospodářství a mohla by změnit pohled Alžířanů, který popsal Hervé de Charrette těmito slovy: „Alžířani to vidí tak, že je hodně obchodu, ale málo francouzských investic.“¹⁰¹

⁹⁹ *Une usine Renault en Algérie*. El Watan. 25. 11. 2010

¹⁰⁰ *Statistiques du commerce extérieur de l'Algérie (Période: Premier semestre 2010)*. 2010. str. 11–15

¹⁰¹ De Charrette, Hervé. *Les relations économique entre l'Algérie et la France sont excellentes*. Le Quotidien d'Oran. 23. 11. 2010.

7 Závěr

Konec koloniálního systému znamenal pro Francii absolutní změnu. Země se dostala do naprosto nového prostředí a hlavně do nového postavení ve světě. To bylo oslabeno již porážkou a devastací Francie za druhé světové války a rozpad koloniálního panství, které se rozkládalo prakticky po celém světě, její globální vliv na pozadí studené války prakticky minimalizoval. Tento fakt následně vedl také ke krizi a změně celého politického systému země.

Již v úvodu své práce jsem napsal, že Francie promeškala správný okamžik, kdy provést reformy a tím si zajistit přízeň Alžířanů. Takové kroky mohly pomoci udržet Alžírsko pod francouzskou vládou. Avšak snaha permanentně udržovat stav země v předindustriálním období spíše přilívala olej do ohně vzájemných vztahů, které se již tak nedaly považovat za dobré.

Průběh dekolonizace, jak jsem výše popsal, proběhl velmi krvavou cestou a následný vývoj politického systému a politické kultury v Alžírsku prakticky znemožňoval navazování bližších vztahů. Jednou z mála výjimek byly Evianské dohody. Ty se jakožto smlouvy zakládající samostatný alžírský stát vzájemnými vztahy zabývaly. V mnoha ohledech si Francie díky těmto smlouvám udržela alespoň dočasně vliv v regionu a mohla tak ještě několik dalších let omezeně zasahovat do podoby Alžírska. Tomuto stavu ale nenahrávala velká nestabilita státu, který se potácel na pokraji občanské války. Během prvního roku nejistá situace vyvrcholila až státním převratem.

Ani samotné Evianské dohody se nedají považovat za kvalitní dokument, který by problémy vyrovnání se mezi Francií a Alžírskem vyřešil. Prakticky jsou opomenuti bílí obyvatelé Alžírska, tedy Francouzi, kteří zemi kolonizovali. To mělo také za následek masivní exodus bílého obyvatelstva, což velmi negativně ovlivnilo alžírskou ekonomiku, neboť většina podniků a farem byla držena právě v rukou *pieds noirs*.

Následná léta alžírské nezávislosti byla ve znamení příklonu k Sovětskému svazu. V této době se režim skrze nedůvěru a nepřátelství vůči Francii legitimizoval a snažil se tak udržet svou integritu. Zároveň se stejně jako mnoho jiných arabských zemí, které ve 20. století nabyly nezávislosti, Alžírsko vydalo cestou socialistického zřízení. To však příliš nefungovalo.

Příčin oné nefunkčnosti je mnoho. Může jí být velmi nestabilní situace v zemi, odklon od Francie, která byla ochotná s nezávislou zemí i nadále spolupracovat, či příliš malá pomoc ze strany SSSR, od něhož tehdejší vůdci Alžírsku očekávali podporu materiální a politickou.

Vztahy mezi oběma zeměmi se během 70. let příliš nerozvíjely. To bylo způsobeno znárodněním petrochemického průmyslu, v němž podnikalo mnoho francouzských společností. Další rozvoj vztahů tak mohl přijít až na přelomu 70. a 80. let, kdy došlo ke změnám ve vedení obou zemí a velmi pozvolnému uvolňování alžírského hospodářství pro zahraniční kapitál.

Přelom 80. a 90. let přinesl Alžírsku mnohé změny. Některé byly k lepšímu, jiné naopak situaci v zemi ještě více zkomplikovaly. Jasným pozitivem pro Alžírsko bylo uvolnění politického režimu a postupné oteplování vztahů s Francií. Vztahy se opět po mnoha letech odmítání prakticky všeho francouzského dostávaly do roviny, která slibovala možnou spolupráci. Ta, jak jsem již ve své práci popsal, vyústila až ve vznik Barcelonského procesu a později Eurostředomořské unie. Je tedy zřejmé, že největší část spolupráce mezi Francií a její bývalou koloniální državou probíhala na multilaterálním základu spolupráce Evropské unie a celého regionu Středomořího moře. Bilaterální vztahy obou zemí se věnují spíše politickým proklamacím a některým ekonomickým otázkám. Politická prohlášení francouzských politiků se zaměřují na uklidnění radikálnějších alžírských politických elit a snaží se dosáhnout smíření v otázce historických křivd, kterých se Francie na své kolonii dopustila. Případně Alžírsko využívá Francii jako prostředníka pro komunikaci s Evropskou unií a také jako svého největšího podporovatele v jednáních Eurostředomořské unie, který pomůže prosadit mnohé pro Alžírsko výhodné návrhy.

Liberalizace poměrů v 80. letech s sebou však přinesla i jeden velký problém. Tak jako v mnohých jiných zemích oblasti sílily islamistické skupiny a v Alžírsku dospělo posilování těchto proudů až ve vypuknutí občanské války, kterou se do dnešních dnů nepodařilo úplně vyřešit. Ačkoliv se v současnosti projevuje už jen v podobě občasných útoků proti státním úřadům mimo hlavní centra země.

Vzhledem k argumentům, které jsem v průběhu práce přednesl, je nutné konstatovat, že hypotéza, byla do jisté míry vyvrácena. Její znění bylo:

Násilný průběh dekolonizace Alžírsko měl dlouhodobý negativní dopad na vývoj vzájemných vztahů mezi Francií a samostatným Alžírskem. Jistě, v krátkodobém horizontu došlo k odstřížení téměř veškerých vazeb na Francii, které vzhledem k velké provázanosti ekonomik působilo Alžírsku značné problémy, ale postupem času docházelo a zřejmě i bude docházet k oteplování vzájemných vztahů. Neznamená to, že by již země zapomněly na veškerá krveprolití, ke kterým došlo během války. Avšak ekonomická a politická situace Alžírsko nutí ke smířlivějšímu přístupu k Francii. Navíc pokud v blízké době opravdu dojde ke generační výměně v čele země, dá se předpokládat, že otázky historie ustoupí ještě více do pozadí. Vědomí historické zátěže ve vztazích obou zemí příliš neovlivňuje společná jednání mezi Francií a Alžírskem, ale spíše žije v obyčejných lidech jako jakási zažitá averze a nedůvěra vůči Francouzům.

Téma historie a žádosti o omluvu ze strany Francie se již dnes objevují spíše sporadicky a téměř výhradně od zástupců nevládních radikálnějších skupin, které se stále profilují jako protifrancouzské. Tento pragmatický pohled se s největší pravděpodobností bude prosazovat i nadále, protože je naprosto zjevné, že umírněná politika v tomto směru Alžírsku velmi pomáhá a podporuje další prohlubování spolupráce v rámci Eurostředomořské unie. Taková spolupráce nepomáhá zlepšovat pouze vztahy s Francií, ale v dlouhodobějším horizontu by mohla znamenat větší upevnování vztahů na africkém kontinentu. Zřejmě jedinou věcí, která by mohla ohrozit další pokračování alžírsko-francouzských vztahů, by byla náhlá a radikální změna alžírské vládní elity směrem k islamistickým radikálům, nebo také další občanská válka.

8 Seznam použité literatury:

8.1 Primární literatura

EU. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2698/2000. In *ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ*. 2000, s. 316–323. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2698:CS:PDF>>.

European Commission [online]. 28/11/95 [cit. 2010–04-10]. Barcelona declaration. Dostupné z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/july/tradoc_124236.pdf>.

Evianské dohody z roku 1962. Dostupný z WWW: http://www.rcd-algerie.org/maj/texte_fondateur/pdf1214117099LES_ACCORDS_D_EVIAN.pdf

Note de synthèse relative aux statistiques du commerce extérieur de l'Algérie pour l'année 2006. Alžírsko : Ministère du commerce, 2006. 6 s. Dostupné z WWW: <<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers/statce2006.pdf>>.

President Chirac's opening speech at Africa-France summit, 15. February 2007 (citováno 28.4.2010) dostupné z WWW: <http://www.ambafrance-uk.org/President-Chirac-s-opening-speech,8499.html>

Statistiques du commerce exterieur de l'Algérie (Période: Premier semestre 2010). Alžírsko: Ministère du commerce, 2010. 18 s. Dostupné z WWW: <http://www.douane.gov.dz/rappstat_fichiers/1ersem2010.pdf>

8.2 Sekundární literatura

ABUN-NASR, Jamil M. *A History of the Maghrib in the Islamic Period*. 1. Melbourne : Cambridge University Press, 1987. 428 s. Dostupné z WWW:

<<http://books.google.com/books?id=jdlKbZ46YYkC&printsec=frontcover&dq=history+of+the+Maghrib+in+the+Islamic+period&hl=cs&cd=1#v=onepage&q=&f=false>>. ISBN 0521331846.

BERÁNEK, Zdeněk. *Alžírsko*. Praha : nakladatelství Libri, 2007. 181 s. ISBN 978-80-7277-335-0.

BERTRAND, Benoit. *Le Syndrome Algérien*. Paris : L'Harmattan, 1995. 191 s.

BONGOS, Roger. *Commerce d'armes : L'Algérie a décidé de remplacer les Etats-Unis avec la Russie* [online]. 26. 5. 2010 [cit. 2010–12-08]. Afrique Redaction. Dostupné z WWW: <<http://www.afriqueredaction.com/article-commerce-d-armes-l-algerie-a-decide-de-remplacer-les-etats-unis-avec-la-russie-51073321.html>>.

Businessinfo.cz [online]. 2010 [cit. 2010–10-07]. Alžírsko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/alzirsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000412/>>.

CRISTOL, Jay. *When Did the U.S. and Israel Become Allies?* [online]. 5-27-02 [cit. 2010-12-08]. History News Network. Dostupné z WWW: <<http://hnn.us/articles/751.html>>.

DE CHARRETTE, Hervé. Les relations économique entre l'Algérie et la France sont excellentes. *Le Quotidien d'Oran*. 23. 11. 2010.

DILLMAN, Bradford L. *State and Private Sector in Algeria : The Politics of Rent-seeking and Failed Development*. Oxford : Westview Press, 2000. 172 s. Dostupné z WWW: <http://www.questia.com/read/97897894?title=State%20and%20Private%20Sector%20in%20Algeria%3a%20The%20Politics%20of%20Rent-Seeking%20and%20Failed%20Development>

Europa [online]. 26. 07. 2005 [cit. 2010–04-09]. Barcelona Declaration and Euro-Mediterranean partnership. Dostupné z WWW:
<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_en.htm>.

European Commission [online]. 22. 12. 2009 [cit. 2010–04-10]. The Barcelona Process. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/barcelona_en.htm>.

FARSOUN, Karen. State Capitalism in Algeria. *MERIP reports*. Feb., 1975, 35, s. 3–30.

FERRO, Marc. Dějiny Francie. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 692s. ISBN 8071068888.

FERRO, Marc. *Dějiny kolonizací : Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století*. 1. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 502 s. ISBN 9188071060215.

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.

France's African Empire. *Current Events* [online]. December 9, 2005, 13, [cit. 2010–04-27].

GRIMAUD, Nicole. Algeria and Socialist France. *Middle East Journal* [online]. Spring 1986, 40, 2, [cit. 2010–04-26].

GRIMAUD, Nicole. *La politique extérieure de l'Algérie (1962–1978)*. Paris : Karthala, 1984. 377 s.

HANNOUM, Abdelmajid. The Historiographic State: How Algeria Once Became French. *History and Anthropology*. 2008, 19, 2, s. 91–114. ISSN 1477–2612.

HAYWOOD, John. *Atlas světových dějin*. 1. Bratislava : Nakladatelství Slovart, 2001. 240 s. ISBN 8072092499.

Histoire d'Algerie [online]. [cit. 2010–03-17]. LE MOUVEMENT POUR LE TRIOMPHE DES LIBERTES DEMOCRATIQUES. Dostupné z WWW: <<http://www.1novembre54.com/Dossiers-LE%20MOUVEMENT%20POUR%20LE%20TRIOMPHE%20DES%20LIBERTES%20DEMOCRATIQUES.html>>.

Historyworld [online]. [cit. 2010–04-27]. History of Algeria. Dostupné z WWW: <<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ac92>>.

HORNE, Alistair. *A Savage War of Peace : Algeria 1954–1962*. New York : New York review of books, 2006. 608 s. ISBN 978-1-59017-218-6.

HOWORTH, Jolyon. France and the Mediterranean in 1995: From tactical ambiguity to inchoate strategy?. *Mediterranean Politics*. 1996, vol. 2, s. 157–175.

CHAFER, Tony. French African Policy: Towards Change. *African Affairs*. Jan 1992, 91, 362, s. 37–51.

"Indochina." 2009. *Columbia Electronic Encyclopedia, 6th Edition* 1. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed February 28, 2010).

It's so hard to say sorry. *Economist* [online]. 11/18/2006, Sv. 381, [cit. 2010–04-11].

JONES, Jimmy. *Algerian independence*. West Chester University [online]. 2010 [cit. 2010–11-23]. Dostupné z WWW:

<<http://courses.wcupa.edu/jones/his312/lectures/algeria.htm>>.

KERSAUDY, François. *De Gaulle a Churchill : srdečná neshoda*. Vyd. 1. Praha : Themis, 2003. 526 s. ISBN 8073120232.

KHIARI, Rachid. Algeria tells Mitterrand to mind his own business. *The Daily Gazette* [online]. February 5, 1995. [cit. 2010–04-26]. Dostupný z WWW: <http://news.google.com/newspapers?nid=1957&dat=19950205&id=SAwxAAAAlBAJ&sjid=F-AFAAAAIBA&pg=2452,864193>

KOČÍ, Antonín, et al. *Nové universum : všeobecná encyklopedie*. 1. Praha : Euromedia group, 2003. 1303 s. ISBN 80-242-1069-X.

La France use de son veto au Conseil de sécurité. *El Watan*. 18. 11. 2010.

Le sommet Afrique-UE s'ouvre aujourd'hui à Tripoli. *La Tribune*. 29. 11. 2010.

Library of Congress Country Studies [online]. 1993 [cit. 2010–11-24]. Algeria. Dostupné z WWW: <<http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+dz0047%29>>.

MEROM, Gil. *How democracies lose small wars : state, society, and the failures of France in Algeria, Israel in Lebanon, and the United States in Vietnam*. 1. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 295 s. ISBN 000178149.

Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2009 [cit. 2010–10-07]. MEDGAZ- plynovod Alžírsko-Španělsko (EU). Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument54908.html>>.

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Vyd. 2. Praha : Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2005. 287 s. ISBN 8086493164.

NAYLOR, Philip Chiviges. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation*. Gainesville : The University Press of Florida, 2000. 457 s.

Organisation internationale de la Francophonie [online]. 2008 [cit. 2010–11-16]. Qui sommes-nous. Dostupné z WWW: <<http://www.francophonie.org/Qui-sommes-nous.html>>.

OUAZANI, Cherif. Objectif restructuration. *Jeune Afrique*. 24. 10. 2010, N. 2598–2599, s. 143.

PAVEL, Jan. *Euro-středomořské partnerství a program MEDA*. [s.l.], 2005. 63 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. David Muller.

PLECHANOVÁ, Běla, FIDLER, Jiří. *Kapitoly z dějiny mezinárodních vztahů 1941-1995*. Praha : Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1997. 240 s. ISBN 808524179X.

PROFANT, Tomáš. *Barcelona Process: Political Background and Goals*. Global Politics [online]. 24. Únor 2008 [cit. 2010–04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/barcelona-process>>. ISSN 1213-7685.

PROVOST, Lucile. *La Seconde Guerre d'Algérie*. Paris : Flammarion, 1996. 198 s.

ROBERTS, Hugh. Algeria's Contested Elections [online]. 1998 [cit. 2010–12-08]. *Middle East Report*. Dostupné z WWW: <<http://www.merip.org/mer/mer209/algelec.htm>>.

ROZET, M. Algerie. In ROZET, M; HOEFER, Feridand; FRANK, Louis. *L'Univers : ou Histoire et Description de tous les peuples, de leurs religions, moeurs, coutumes etc..* 1. Paris : L'Institut, 1850. s. 1–32. Dostupné z WWW:

<http://books.google.com/books?id=qtU1AAAAMAAJ&pg=RA1-PA193&dq=ifren&as_brr=1&hl=fr#v=onepage&q=ifren&f=false>.

Sarkozy sounds out basis for Mediterranean Union. *EurActiv* [online]. 16 July 2007, [cit. 2010–04-26]. Dostupný z WWW:

<<http://www.euractiv.com/en/energy/sarkozy-sounds-basis-mediterranean-union/article-165541?Ref=RSS>>.

SCHMID, Dorothee. *“Is France Back in the Mediterranean?”*. October 2007. (citováno 28. 4. 2010) Dostupný z WWW:

<http://www.idec.gr/iier/new/EN/PaperDorotheeSchmidRethimnon.pdf>

Secrétaire de défense adjoint américain en Algérie. *El Moudjahid*. 11. 11. 2010.

SEMMAR , Abderrahmane. A la une Wikileaks : l'Algérie a autorisé des avions de reconnaissance américains à survoler son territoire. *El Watan.com* [online]. 8. 12. 2010, [cit. 2010–12-08]. Dostupný z WWW:

<http://www.elwatan.com/une/wikileaks-l-algerie-a-autorise-des-avions-de-reconnaissance-americains-a-survoler-son-territoire-08-12-2010-102151_108.php>.

SHEPPARD, Todd. *The invention of decolonization: : the Algerian War and the remaking of France*. New York : Cornell University Press, 2006. 255 s.

Dostupné z WWW:

<<http://books.google.com/books?hl=cs&lr=&id=Lr3vcmMtaNoC&oi=fnd&pg=P17&dq=an+analysis+of+the+Algerian+War&ots=L8BBPkdpY&sig=ttlkN-JTf3mrWJc3hIIVxYF8cjo#v=onepage&q=an%20analysis%20of%20the%20Algerian%20War&f=false>>.

SOLER I LECHA, Eduard The French Presidency of the EU and the Union for the Mediterranean: Forced Europeanisation?. In *Mediterranean Yearbook 2009* [online]. Barcelona : Institut Europeu de la Mediterania, 2009 [cit. 2010–

12-08]. Dostupné z WWW:

<<http://www.iemed.org/anuari/2009/aarticles/a161.pdf>>.

STORA, Benjamin; TODD, Jane Marie; QUANDT, William B. *Algeria, 1830–2000: : a short history*. First printing. New York : Cornell University Press, 2004. 261 s. Dostupné z WWW: <http://books.google.cz/books?id=x_-5XTVKW08C&pg=PA35&lpg=PA35&dq=Mitterrand+Algeria&source=bl&ots=ElcVqm7j3Q&sig=-n5h8eU4zrKKVfHSh2LjogIP9Rs&hl=cs&ei=es_VS6mzOMbzOb6vyKcO&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=6&ved=0CCUQ6AEwBTg8#v=onepage&q=Mitterrand&f=false>.

ŠKOCHOVÁ, Marie. *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 – 2007)* [online]. *E-polis.cz*, 20. únor 2008. [cit. 2010–03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/231-alzirsko-od-vyhlasoni-nezavislosti-do-soucasnosti-1962-2007.html>>. ISSN 1801-1438.

The Courier. *Mitterand in Algeria*. 30. listopadu, 1981. Dostupný z WWW: <http://news.google.com/newspapers?nid=892&dat=19811130&id=FawKAAAAI BAJ&sjid=DE0DAAAAI BAJ&pg=4201,3350111>

The Prescott Courier. *Kissinger meets with d'estaing*. 10. července, 1975.

Dostupný z WWW:

<http://news.google.com/newspapers?nid=886&dat=19750710&id=GB4LAAAAI BAJ&sjid=WFADAAAAI BAJ&pg=5866,156834>

THOMSON, Alex. *An Introduction to Africam Politics*. London and New York : Routledge, 2003. 288 s. ISBN 0-203-26593-9.

Une usine Renault en Algérie. *El Watan*. 25. 11. 2010

VASCONCELOS, Álvaro; JOFFÉ, George. *The Barcelona Process : building a Euro-Mediterranean regional community*. 1. London and Portland : Frank Cass Publishers, 2000. 223 s. Dostupné z WWW:

<<http://books.google.com/books?id=TdPtbgY-klcC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>>. ISBN 0-7146-5109-5.

WHITNEY, Craig R. Mitterrand's Call for Europe Talks on Algeria Stirs Paris Split. *The New York Times* [online]. February 7, 1995. [cit. 2010-04-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.nytimes.com/1995/02/07/world/miterrand-s-call-for-europe-talks-on-algeria-stirs-paris-split.html?pagewanted=1>>.